

## Introducció

Parlo de milions d'homes a qui s'ha inculcat sàviament la por, el complex d'inferioritat, la tremolor, l'agenollament, la desesperació, el servilisme.

—Aimé Césaire, *Discurs sobre el colonialisme*

L'explosió no haurà tingut lloc, avui. És massa d'hora... o massa tard.

No arribo pas armat de veritats decisives.

La consciència no se m'il·lumina amb fulgors essencials.

Tanmateix, amb tota la calma, penso que estaria bé que es diguessin algunes coses.

Aquestes coses les diré, no les cridaré. Perquè ja fa temps que el crit va sortir de la meua vida.

I ja és ben lluny...

Per què vull escriure aquesta obra? Ningú no m'ho ha demanat.

I encara menys aquells a qui s'adreça.

I doncs? Doncs, tranquil·lament, contesto que hi ha massa imbècils en aquest món. I si ho dic, cal que ho demostrï.

Cap a un nou humanisme...

La comprensió dels homes...

Els nostres germans de color...

Jo crec en tu, home...

El prejudici de raça...

Entendre i estimar...

Des de tot arreu m'assalten i se m'intenten imposar desenes i centenars de pàgines. Però amb una sola línia n'hi hauria prou. Una sola resposta a donar i el problema negre es despulla de tota la serietat.

Què vol, l'home?

Què vol, l'home negre?

Encara que m'exposi al ressentiment dels meus germans de color, diré que el negre no és pas un home.

Hi ha una zona de no-ésser, una regió extraordinàriament estèril i àrida, una rampa essencialment despullada, des de la qual pot néixer un sorgiment autèntic. En la majoria dels casos, el negre no té el privilegi d'acomplir aquest descens als inferns veritables.

L'home no és només possibilitat de represa, de negació. Si és veritat que la consciència és activitat de transcendència, també hem de saber que aquesta transcendència s'enterboleix amb el problema de l'amor i de la comprensió. L'home és un SÍ que vibra amb les harmonies còsmiques. Arrencat, dispersat, confós, condemnat a veure com es van dissolent de mica en mica les veritats que ell mateix elabora, ha de deixar de projectar al món una antinòmia que li és coexistent.

El negre és un home negre; és a dir, que té el favor d'una sèrie d'aberracions afectives, s'ha establert en un univers del qual caldrà treure'l.

El problema és important. Tendim ni més ni menys que a alliberar l'home de color de si mateix. Anirem molt lents, perquè hi ha dos bàndols: el blanc i el negre.

Tenaçment, interrogarem les dues metafísiques i veurem que sovint són força perniciosos.

No tindrem gens de pietat pels antics governants, pels antics missioners. Per a nosaltres, aquell que adora els negres està tan «malalt» com aquell que els execra.

I al contrari, el negre que es vol emblanquir la raça és tan desgraciat com el que predica l'odi al blanc.

En abstracte, el negre no és pas més amable que el txec, i del que es tracta en realitat és de deixar anar l'home.

Fa tres anys que aquest llibre s'hauria d'haver escrit... Però aleshores les veritats ens cremaven. Avui es poden dir sense febre. Però no cal llançar-les a la cara dels homes, aquestes veritats. No volen entusiasmar. No ens refiem de l'entusiasme.

Cada cop que l'hem vist esclatar en algun lloc, anunciava el foc, la fam, la misèria... També el menyspreu per l'home.

L'entusiasme és per excel·lència l'arma dels impotents.

Aquells que escalfen el ferro per picar-lo de seguida. Nosaltres voldríem escalfar la carcassa de l'home i marxar. Potser arribaríem a aquest resultat: l'home alimentant aquest foc per autocombustió.

L'home alliberat del trampolí que constitueix la resistència de l'altre i furgant-se la carn per trobar-se un sentit.

Només uns quants d'aquells que ens llegiran endevinaran les dificultats que hem trobat en la redacció d'aquesta obra.

En un període en què el dubte escèptic s'ha instal·lat al món, en què, segons diu una colla de malparits, ja no és possible discernir el sentit de l'absurd, es fa difícil baixar a un nivell en què les categories de sentit i d'absurd encara no es fan servir.

El negre vol ser blanc. El blanc s'aferrixa a realitzar una condició d'home.

Al llarg d'aquesta obra veurem com s'elabora un intent de comprensió de la relació entre negres i blancs.

El blanc està tancat en la seva blancor.

El negre en la seva negror.

Intentarem determinar les tendències d'aquest doble narcisisme i les motivacions a les quals remet.

Al començament de les nostres reflexions, ens havia semblat oportú explicitar les conclusions que llegirem.

L'afany de posar fi a un cercle viciós només ha guiat els nostres esforços.

És un fet: alguns blancs es creuen superiors als negres.

És un altre fet: alguns negres volen demostrar als blancs costi el que costi la riquesa del seu pensament, la igualtat de la seva capacitat mental.

Com poden sortir-se'n?

Hem fet servir el terme *narcisisme*. De fet, pensem que només una interpretació psicoanalítica del problema negre pot revelar les anomalies afectives responsables de l'edifici complexual. Treballem per una lisi total d'aquest univers morbós. Creiem que un individu ha de tendir a assumir l'universalisme inherent a la condició humana. I quan afirmem això, pensem indistintament en homes com Gobineau o en dones com Mayotte Capécia. Però, per arribar a aquesta idea, és urgent desfer-se d'una sèrie de tares, seqüeles del període infantil.

La desgràcia de l'home, deia Nietzsche, és haver estat nen. Tot i així, no podem oblidar, tal com dona a entendre Charles Odier, que el destí del neuròtic està a les seves mans.

Per més dolorosa que pugui ser per a nosaltres aquesta constatació, estem obligats a fer-la: per al negre, només hi ha un destí. I és blanc.

Abans de posar fil a l'agulla, volem dir algunes coses. L'anàlisi que emprenem és psicològica. Tot i així, és evident que per a nosaltres la desalienació veritable del negre implica una presa de consciència abrupta de les realitats econòmiques i socials. Si hi ha complex d'inferioritat, és el resultat d'un doble procés:

—en primer lloc, econòmic;

—en segon lloc, per interiorització o, més ben dit, epidermització d'aquesta inferioritat.

Com a reacció contra la tendència constitucionalista de la fi del segle XIX, Freud, per mitjà de la psicoanàlisi, va demanar que es tingués en compte el factor individual. Substituïa la tesi filogenètica per la perspectiva ontogenètica. Veurem que l'alienació del negre no és pas una qüestió individual. Al costat de la filogènia i de l'ontogènia, hi ha la sociogènia. En un cert sentit, per respondre al desig de Leconte i Damey,<sup>1</sup> diguem que aquí es tracta d'un sociodiagnòstic.

Quin és el pronòstic?

1. Leconte, M., Damey, A. (1949), *Essai critique des nosographies psychiatriques actuelles*, G. Doin. (N. de l'a.)

Però la societat, al contrari dels processos bioquímics, no escapa pas a la influència humana. L'home és allò que la fa possible, la societat. El pronòstic està a les mans d'aquells que vulguin sacsejar les arrels corcades de l'edifici.

El negre ha de lluitar en tots dos plans: atès que, històricament, es condicionen, tot alliberament unilateral és imperfecte, i el pitjor error seria creure en la seva dependència mecànica. A més, els fets s'oposen a aquesta inclinació sistemàtica. Ho demostrarem.

Per una vegada, la realitat reclama una comprensió total. Tant en el pla objectiu com en el subjectiu, cal aportar una solució.

I no paga la pena venir a proclamar tot compungit, com qui entona el «*mea culpa*», que es tracta de salvar l'ànima.

Només hi haurà una desalienació autèntica quan les coses, en el sentit més materialista, hagin recuperat el seu lloc.

És de bon gust fer precedir una obra de psicologia d'un punt de vista metodològic. Faltarem al costum. Deixem els mètodes per als botànics i per als matemàtics. Hi ha un punt en què els mètodes es reabsorbeixen.

Ens agradaria situar-nos-hi. Intentarem descobrir les posicions que adopta el negre davant la civilització blanca.

Aquí no es considera el «salvatge de la selva». I és que, per a ell, hi ha alguns elements que encara no tenen pes.

Estimem que, a causa de la presència de les races blanca i negra, hi ha un complex psicoexistencial en massa. En analitzar-lo, apuntem a destruir-lo.

Molts negres no es trobaran en aquestes pàgines.

Molts blancs, tampoc.

Però el fet que jo em senti aliè al món de l'esquizofrènic o al de l'impotent sexual no n'ataca gens la realitat.

Les actituds que em proposo descriure són reals. Les he trobat un nombre incalculable de vegades.

En els estudiants, en els treballadors, en els macarrons de Pigalle o de Marsella, vaig identificar el mateix component d'agressivitat i de passivitat.

Aquesta obra és un estudi clínic. Aquells que s'hi reconeixin hauran fet, crec, un pas endavant. Vull de debò induir el meu germà, negre o blanc, a sacsejar més enèrgicament la lamentable lliurea edificada per segles d'incomprensió.

L'arquitectura d'aquest treball se situa en la temporalitat. Tot problema humà demana que se'l consideri a partir del temps. Perquè l'ideal és que el present sempre serveixi per construir el futur.

I aquest futur no és el del cosmos, sinó ben bé el del meu segle, el del meu país, el de la meua existència. De cap manera no m'he de proposar preparar el món que em seguirà. Jo pertanyo irreductiblement a la meua època.

I he de viure per a ella. El futur ha de ser una construcció sostinguda per l'home existent. Aquesta edificació està lligada al present, en la mesura que el poso com una cosa que cal superar.

Els tres primers capítols tracten del negre modern. Agafo el negre actual i intento determinar les seves actituds en el món blanc. Els dos últims estan dedicats a un intent d'explicació psicopatològica i filosòfica de l'*existir* del negre.

L'anàlisi és sobretot regressiva.

Els capítols quart i cinquè se situen en un pla essencialment diferent.

Al quart capítol critico un treball que,<sup>2</sup> a parer meu, és perillós. De fet l'autor, Mannoni, és conscient de l'ambigüitat de la seva posició. Aquest és potser un dels mèrits del seu testimoniatge. Ha intentat descriure una situació. Tenim el dret de declarar-nos insatisfets. Tenim el deure de mostrar a l'autor en què ens n'allunyem.

El cinquè capítol, que he titulat «L'experiència viscuda del negre», és important en més d'un aspecte. Mostra el negre davant de la seva raça. Ens adonarem que el negre d'aquest capítol no té res en comú amb el que es vol ficar al llit amb la blanca. En aquest últim observàvem un desig de ser blanc. En tot cas, una set de venjança. Aquí, al contrari, assistim als esforços desesperats d'un negre que s'escarrassa a descobrir el sentit de la identitat negra. La civilització blanca i la cultura europea han imposat al negre una desviació existencial.

2. Mannoni, O. (1950), *Psychologie de la colonisation*, Éditions du Seuil. (N. de l'a.)

D'altra banda, demostrarem que sovint allò que s'anomena l'ànima negra és una construcció del blanc.

El negre evolucionat, esclau del mite negre, espontani, còsmic, sent en un moment donat que la seva raça ja no l'entén.

O que ell ja no l'entén a ella.

Aleshores se'n felicita i, desenvolupant aquesta diferència, aquesta incomprensió, aquesta inharmonia, hi troba el sentit de la seva humanitat veritable. O bé vol pertànyer al seu poble, cosa que no passa tan sovint. I amb la ràbia als llavis i amb el vertigen al cor, s'endinsa en el gran forat negre. Veurem que aquesta actitud tan absolutament bella rebutja l'actualitat i el futur en nom d'un passat místic.

Com que soc antillà d'origen, les meves observacions i conclusions només són vàlides per a les Antilles, si més no pel que fa al negre *a casa seva*. Caldria dedicar un estudi a l'explicació de les divergències entre antillans i africans. Potser algun dia m'hi posaré. Potser també resultarà inútil, però no per això deixaré de felicitar-me'n.